

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-142>

УДК 368.03:351

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

Кривенко Юлія Вадимівнакандидат економічних наук, доцент,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0473-8101>**Kryvenko Yuliia**

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Стаття присвячена дослідженню розвитку страхового ринку України в умовах війни. Зокрема, виокремлено основні сегменти страхового ринку, які інтенсивно функціонують і розвиваються в умовах сьогодення. Крім того, у статті аналізуються ризики та виклики, пов'язані з діяльністю страхового ринку в умовах воєнного стану. У статті розглянуто основні аспекти теперішнього функціонування страхового ринку, виокремлено виклики та проблеми, що виникають в діяльності страхового ринку та фактори, які стимулюють та покращують діяльність ринку. Узагальнено показники діяльності страхового ринку України, які свідчать про відновлення і зростання страхового ринку України, який продовжує адаптуватися до нових умов та вимог, які виникають в умовах воєнного стану.

Ключові слова: страховий ринок, медичне страхування, страхування життя, автостраховування, воєнний стан.

The article is devoted to the study of the development of the insurance market of Ukraine in wartime conditions. In particular, the main segments of the insurance market, which are intensively functioning and developing in today's conditions, are singled out. In addition, the article analyzes the risks and challenges associated with the operation of the insurance market under martial law. The article examines the main aspects of the current functioning of the insurance market, highlights the challenges and problems arising in the activity of the insurance market and factors that stimulate and improve the activity of the market. Ukraine today has a significant negative impact in the socio-economic sphere due to the armed aggression of the Russian Federation. And through international channels of interaction, crisis trends spread to other countries. The insurance market, which should ensure a reliable socio-economic environment of the country, faced new problems and other scales of risks. Unlike other areas of financial activity, the essence of insurance is revealed through risk management and acceptance. Therefore, each crisis situation creates both problems and directions for the development of the insurance market. The performance indicators of the insurance market of Ukraine are summarized, which testify to the recovery and growth of the insurance market of Ukraine, which continues to adapt to new conditions and requirements arising under the conditions of martial law. The insurance market plays a key role in the development of the country, ensuring economic stability, business support, social security of citizens and stimulating investments, namely: helps reduce financial risks; gives businesses the opportunity to develop; insurance services provide social protection of citizens; the presence of a developed insurance market contributes to the attraction of both internal and external investments; insurance companies are a significant source of income for the state budget through the payment of taxes and fees; the insurance market is an integral part of the country's financial system, which interacts with other financial institutions, such as banks and stock markets.

Keywords: insurance market, health insurance, life insurance, auto insurance, martial law.

Постановка проблеми. Війна, яка триває в Україні, суттєво вплинула на всі галузі економіки, в тому числі й на страховий ринок. Руйнування майна, загибель людей, масове переміщення населення та інші наслідки вій-

ськових дій створили безпрецедентні виклики для страхових компаній. В умовах високої невизначеності та зростання ризиків страхові компанії стикаються з необхідністю адаптувати свою діяльність для підтримки фінан-

сової стабільності, забезпечення виконання зобов'язань перед клієнтами та підтримки розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню особливостей вітчизняного страхового ринку в різні періоди приділяли увагу багато науковців та економістів. Останнім часом дослідження страхового ринку проводяться через призму карантинних обмежень чи впливу збройної агресії.

А саме питанням розвитку страхового ринку в Україні присвячені роботи великої кількості науковців, серед яких Л. Богріновцева, В. Вовк, Ю. Жежерун, В. Костогриз, С. Волосович, О. Фоміна, А. Марина, О. Сосновська, А. Ясентюк, та багато інших.

Зокрема в працях Братюка В., Думи В., Пишного П., Рудої О. та Татаріної Т. висвітлюється страхова діяльність в умовах воєнного стану, оскільки військові дії вносять зміни в усі сфери діяльності як країни цілком так і кожного її елемента, одним із яких і являється страховий ринок виступаючи сегментом ймовірної, часткової стабілізації для населення та виробництва.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Кожна сфера діяльності має певні проблеми, які виникають протягом її організації та впровадження, які потребують нагального вирішення.

Так і в страховій діяльності проблеми потребують подальшого дослідження та розробки відповідних стратегій, що дозволять не лише мінімізувати ризики, але й підтримувати стабільність та розвиток страхового ринку України в умовах тривалих військових дій.

До таких проблем можна віднести: економічна нестабільність, низька фінансова грамотність, конкуренція та консолідація тощо. Ці проблеми також виступають певним стимулятором до подальшої активної діяльності, розвитку та удосконалення, пошуку шляхів виходу з кризових станів.

Мета статті. Мета статі полягає в розгляді фінансового стану страхового ринку в умовах воєнного стану. Дослідженні викликів, які виникають перед страховим ринком та пошуку шляхів виходу із кризових явищ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна сьогодні має значний негативний вплив у соціально-економічній сфері через збройну агресію Російської Федерації. А через міжнародні канали взаємодії кризові тенденції поширюються й на інші країни. Страховий ринок, який має забезпечити надійне соціально-економічне середовище

країни, зіткнувся з новими проблемами та іншими масштабами ризиків. На відміну від інших сфер фінансової діяльності, сутність страхування розкривається через управління та прийняття ризиків. Тому кожна кризова ситуація створює як проблеми, так і напрямки розвитку страхового ринку.

За визначенням Рудої О., страховий ринок є системою «стійких економічних відносин між покупцями, посередниками і продавцями, а також страховиками і регуляторними органами, пов'язаних із формуванням попиту, пропозиції та ціни на прямий страховий захист і перестраховання, які виникають у страхових, перестраховальних і супутніх послугах у певній країні, групі країн чи міжнародному масштабі, що піддається регулюванню» [1].

Страховий ринок відіграє ключову роль у розвитку країни, забезпечуючи економічну стабільність, підтримку бізнесу, соціальну захищеність громадян та стимулювання інвестицій, а саме:

1) сприяє зменшенню фінансових ризиків, забезпечуючи компенсацію збитків, що виникають через непередбачувані події, такі як стихійні лиха, нещасні випадки або економічні кризи. Це дозволяє підприємствам і приватним особам ефективніше планувати свої фінансові ресурси та уникати серйозних фінансових потрясінь;

2) надає бізнесам можливість розвиватися, беручи на себе частину ризиків, пов'язаних з інвестиціями, розширенням або інноваціями. Зокрема, страхування майна, відповідальності, кредитів і ризиків дає підприємцям впевненість у стабільності своїх бізнес-операцій навіть у випадку непередбачуваних подій;

3) страхові послуги забезпечують соціальний захист громадян, пропонуючи медичне страхування, страхування життя, пенсійне страхування та інші види страхування, що допомагають громадянам забезпечити своє фінансове майбутнє. Це зменшує навантаження на державні соціальні програми та покращує якість життя населення;

4) наявність розвиненого страхового ринку сприяє залученню інвестицій як внутрішніх, так і зовнішніх. Інвестори готові вкласти капітал у країну, де існують надійні механізми страхування, що забезпечують захист їхніх інвестицій від можливих ризиків. Це особливо важливо для розвитку інфраструктури, будівництва та інших капіталомістких секторів економіки;

5) страхові компанії є значним джерелом надходжень до державного бюджету через сплату податків і зборів. Крім того, вони допомагають зменшити навантаження на державу в разі великих катастрофічних подій, беручи на себе частину фінансових зобов'язань щодо компенсації збитків;

6) страховий ринок є невід'ємною частиною фінансової системи країни, яка взаємодіє з іншими фінансовими установами, такими як банки та фондові ринки. Це забезпечує додаткову стабільність фінансового сектору та сприяє його інтеграції в глобальні фінансові ринки.

Розвиток країни передбачає не лише зростання, а й кризові явища, які негативно впливають на всі сегменти економіки, і страховий ринок не є винятком. Оговтавшись від COVID-19, оголошеного Всесвітньою організацією охорони здоров'я пандемією, український страховий ринок зіткнувся з новим викликом. 24 лютого 2022 року вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило повномасштабну війну, і президентським указом в країні було негайно запроваджено воєнний стан [2].

Будь-які дії в умовах війни супроводжуються найвищим ступенем невизначеності, неможливістю передбачити хід подій, масштаб небезпечної зони по всій території країни, що породжує економічну кризу.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [3] визначає воєнний стан, як «особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень».

До основних сегментів страхового ринку, які інтенсивно функціонують і розвиваються в умовах сьогодення можна віднести:

1. Медичне страхування. Зростаючий інтерес до добровільного медичного страхування, особливо серед корпоративних клієн-

тів, які пропонують своїм працівникам страхові пакети.

Збільшення попиту на комплексні медичні програми через зростання усвідомлення важливості медичних послуг.

2. Страхування життя. Збільшення обсягів страхових премій у сегменті страхування життя завдяки активній діяльності страхових компаній та підвищенню фінансової грамотності населення.

Введення нових продуктів, таких як накопичувальні програми та страхування на випадок критичних захворювань.

3. Автострахування. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) залишається одним з найбільших сегментів ринку.

Активний розвиток ринку КАСКО (страхування автомобілів від пошкоджень) завдяки підвищенню купівельної спроможності населення.

Стан страхового ринку в Україні є динамічним і відображає як виклики, так і можливості для розвитку. До основних аспектів теперішнього функціонування страхового ринку можна віднести:

1. Зростання ринку. Незважаючи на економічні виклики, ринок страхування в Україні демонструє зростання, особливо у сферах обов'язкового страхування, медичного страхування та страхування життя.

За останні роки спостерігається збільшення страхових премій та активів страхових компаній.

2. Реформи та регуляції. Введення нових законів та регуляцій, спрямованих на гармонізацію з європейськими стандартами, таких як Закон про страхування від 2020 року, сприяє підвищенню прозорості та стабільності ринку.

Регуляція з боку Національного банку - України (НБУ) допомагає покращити нагляд за страховими компаніями та захист прав споживачів.

До викликів та проблем, що виникають в діяльності страхового ринку можемо віднести:

1. Економічна нестабільність. Війна в Україні та інші економічні виклики впливають на загальний економічний клімат, що відображається на страховому ринку. Не можна забувати і про інфляцію та девальвація гривні створюють додаткові ризики для страхових компаній.

2. Низька фінансова грамотність. Відсутність достатньої обізнаності населення про страхові продукти та їх переваги пере-

шкоджає розвитку ринку. Також, брак довіри до страхових компаній через негативний досвід та низький рівень обслуговування в минулому.

3. Конкуренція та консолідація. Конкуренція між страховими компаніями за клієнтів призводить до зниження цін та маржинальності. Тенденція до консолідації ринку, що зменшує кількість дрібних гравців, але підвищує загальну стійкість ринку.

Не зважаючи на проблеми та виклики, які виникають в страховій діяльності виникають фактори, які стимулюють та покращують діяльність ринку, а саме інновації та розвиток. До таких факторів можна віднести:

1. Цифровізація. Зростає використання цифрових технологій у страхуванні, таких як онлайн-страхування, мобільні додатки та електронні страхові поліси.

Впровадження нових технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, для покращення процесів та зменшення шахрайства.

2. InsurTech. Поява нових страхових технологічних стартапів, які пропонують інноваційні рішення для клієнтів та страховиків. Використання великих даних та аналітики для покращення управління ризиками та персоналізації страхових продуктів.

У першому півріччі 2023 року страховий ринок України продемонстрував значне зростання, незважаючи на виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю. Розглянемо ключові показники:

1. Валові страхові премії. У першому півріччі 2023 року валові страхові премії склали 21,36 млрд грн, що на 20% більше порівняно з аналогічним періодом 2022 року [4].

Загальний обсяг премій за дев'ять місяців 2023 року досяг 34,14 млрд грн, що на 20,2% більше ніж у 2022 році [5].

2. Кількість договорів страхування. За перші шість місяців 2023 року було укладено 40,8 млн договорів страхування [6].

3. Страхові виплати. За перше півріччя 2023 року страхові виплати склали 7,8 млрд грн, з яких 4,1 млрд грн було виплачено фізичним особам [6].

За дев'ять місяців 2023 року загальний обсяг страхових виплат досяг 12 млрд грн [5].

4. Активи та резерви. Загальний обсяг активів страховиків на 30 вересня 2023 року зріс до 73,4 млрд грн. Страхові резерви зросли до 44,9 млрд грн [5].

5. Кількість страхових компаній. Станом на середину 2023 року на ринку залишилось 115 страхових компаній, з яких 99 займаються

ризиковим страхуванням та 11 – страхуванням життя [6].

6. Лідери ринку. Серед найбільших страховиків за активами виділяються компанії ARX, УНІКА та УСГ [3]. За преміями лідерами є УНІКА, ARX та УСГ [6].

Ці показники свідчать про відновлення і зростання страхового ринку України, який продовжує адаптуватися до нових умов та вимог.

Що до поточного року, то станом на першу половину 2024 року, страховий ринок України продовжує демонструвати зростання, попри виклики, пов'язані з війною. Обсяги валових страхових платежів у першому кварталі 2024 року зросли до 11,7 млрд грн, що свідчить про стійкість та адаптивність ринку.

Особливо помітне зростання в секторах ризикового страхування (+ 15,5%) та страхування життя (+ 18%) [7].

Війна також вплинула на структуру ринку: кількість учасників зменшилась, зокрема, через посилення вимог, з боку Національного банку України (НБУ) та нові законодавчі зміни. На ринку залишилося 73 ризикових страховиків та 11 компаній, що займаються страхуванням життя [7; 8].

Однією з головних проблем для страхових компаній є адаптація до нових регуляторних вимог, які стосуються якості активів, навчання агентів та підготовки до повного переходу на нові правила з 2025 року. Це вимагає значних інвестицій та зміни підходів у роботі з клієнтами [8; 9].

Таким чином, розвиток страхового ринку України в умовах війни проходить у складник, але стабільних умовах, з продовженням позитивної динаміки в ключових секторах.

Впровадження нових технологій, реформи регуляторної бази та зростання попиту на страхові послуги створюють умови для подальшого зростання та вдосконалення. Водночас, існують виклики, які потребують вирішення, щоб забезпечити стійкість та ефективність ринку у довгостроковій перспективі.

Висновки. Отже, ринок страхування в Україні перебуває на етапі активного розвитку та трансформації. Впровадження нових технологій, реформи регуляторної бази та зростання попиту на страхові послуги створюють умови для подальшого зростання та вдосконалення. Водночас, існують виклики, які потребують вирішення, щоб забезпечити стійкість та ефективність ринку у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634>
2. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX із змінами та доповненнями. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/U064_22?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.31234495.1634821309.1681121436-565598937.1644944548
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 No 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19>
4. Результати діяльності страхового ринку у I півріччі 2023 року. URL: <https://www.nasu.com.ua/the-results-of-the-insurance-market-in-the-first-half-of-2023-2/>
5. Страховий ринок України за 9 місяців 2023. Insurance TOP визначив страховиків-лідерів. URL: <https://forinsurer.com/news/23/11/20/43262>
6. Страховий ринок України за 1 півріччя 2023. URL: <https://insa.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-za-1-pivrichchya-2023/>
7. Підсумки страхового ринку України за 1 квартал 2024 року. URL: <https://insa.com.ua/blog/pidsumky-strahovogo-rynku-ukrayiny-za-1-kvartal-2024-roku/>
8. Нові виклики 2024 року для страховиків України. URL: <https://insurance.vidi.ua/ua/press/novi-vikliki-2024-roku-dlya-strahovikiv-ukrayini/>
9. Цей рік стане роком великих змін на страховому ринку, далі просто вдосконалюватимемося – голова Національної асоціації страховиків України. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/985371.html>

REFERENCES:

1. Ruda O. L. (2020) Rozvytok strakhovoho rynku v Ukraini [Development of the insurance market in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, no. 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634>
2. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24 liutoho 2022 roku № 2102-IX iz zminamy ta dopovnenniamy [About the introduction of martial law in Ukraine. Decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022 No. 2102-IX with changes and additions]. Available at: https://ips.ligazakon.net/document/view/U064_22?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.31234495.1634821309.1681121436-565598937.1644944548
3. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12.05.2015 No 389-VIII [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine of 12.05.2015 No. 389-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19>
4. Rezultaty diialnosti strakhovoho rynku u I pivrichchi 2023 roku [Results of the insurance market in the first half of 2023]. Available at: <https://www.nasu.com.ua/the-results-of-the-insurance-market-in-the-first-half-of-2023-2/>
5. Strakhovyi rynek Ukrainy za 9 misiatsiv 2023. Insurance TOP vyznachyv strakhovykiv-lideriv [The insurance market of Ukraine for 9 months of 2023. Insurance TOP identified the leading insurers]. Available at: <https://forinsurer.com/news/23/11/20/43262>
6. Strakhovyi rynek Ukrainy za 1 pivrichchia 2023 [The insurance market of Ukraine for the first half of 2023]. Available at: <https://insa.com.ua/blog/strahovyj-rynok-ukrayiny-za-1-pivrichchya-2023/>
7. Pidsumky strakhovoho rynku Ukrainy za 1 kvartal 2024 roku. [Results of the insurance market of Ukraine for the 1st quarter of 2024]. Available at: <https://insa.com.ua/blog/pidsumky-strahovogo-rynku-ukrayiny-za-1-kvartal-2024-roku/>
8. Novi vyklyky 2024 roku dlia strakhovykiv Ukrainy [New challenges of 2024 for insurers of Ukraine]. Available at: <https://insurance.vidi.ua/ua/press/novi-vikliki-2024-roku-dlya-strahovikiv-ukrayini/>
9. Tsei rik stane rokom velykykh zmin na strakhovomu rynku, dali prosto vdoskonaliuvatymemosia – holova Natsionalnoi asotsiatsii strakhovykiv Ukrainy. [This year will be a year of great changes in the insurance market, we will continue to improve – the head of the National Association of Insurers of Ukraine]. Available at: <https://interfax.com.ua/news/interview/985371.html>